

Óám odkaz zanechávame,
že žili sme a pracovali,
nech z výtvorov Óašej doby
vyvierajú i naše kvapky potu.

Naše zlé i dobré kroky,
nech pou ia Óás, uvedú
na správnu cestu v živote.

JK

Úvod.

Hoci kronika obce má zachytávať všetky novosti, skutočné príbehy a udalosti, ako i rozličné sociálne tendencie v obci, pokúsim sa milému čitateľovi podať správy aspoň prehľadne (z rokov predtých), pretože nebol som v prostredí obce. Prítomnosť uvádzané správy sú zobrazené z úst súčasného obyvateľa. Vo svojom popise behu udalostí v obci nebude zabiehať veľmi ďaleko do minulosti, pretože jednak vyfiadalo by si to veľa práce a času, jednak by sa mohlo stať, že niektoré správy by som mohol podať nechcejúc skreslene. Ide mi hlavne o to, aby budúcim pokoleniam zostali akékoľvek také správy o živote obyvateľov v obci Kónská. Je chybou, že kronika obce sa nezačala písať už od roku oslobodenia (r. 1945), keďže pôvodná písaná kronika zo starších rokov bola zničená prechodom nemeckých vojsk v roku 1944, nemeckými vojakmi vo vtedajšej udovskej škole, kde túto i s inými cennými papiermi historického významu pre obec popálili. Uviedol som už, že nebude sa zaoberať rokmi staršími, ale vrátim sa len do svojich rokov. Opísanie starších rokov by si vyfiadalo ťažkých polemík s občanmi, ktorí sa ešte živo pamätajú na udalosti prebiehajúce v tých rokoch. Ak mi však zostane čas a príležitosť, snáď vrátim sa ešte i k týmto.

V písaní kroniky rozhodol sa pokračovať nasledovne: Úvod na objasnenie na prvej stránke kroniky.

V rozvážaní kroniky obce pokračujem takto: **Kapitola I.** Sú to roky najstaršie, od ktorých ešte možno získať závažné udalosti obce. Pre túto časť kroniky vynechám niečo koľko stránok. Túto časť bude treba doplniť z pamäti najstarších ľudí v obci, z ústneho podania, ako i iných historických prameňov. Dúfam, že tieto tiefl budú asom doplnené aspoň útrfkom.

V **kapitole II.** Chcem si venovať rokov šprvej republiky, teda rokov 1918 a 1939. túto kapitolu bude treba tiež ešte asom doplniť, za tým účelom tiefl zostane niečo koľko stránok vo výčlepe.

Ďalšiu **kapitolu** teda **III.** Rozviniem na roky 1939 a 1945 a teda roky tzv. Slovenského štátu.

A poslednú **kapitolu** a **IV.**, ktorú už nebude treba pretrhávať, nakoľko jej udalosti sú nám známe, je obdobie od r. 1945 a roky udovodemokratickej republiky čkoslovenskej, od oslobodenia našej obce. Táto kapitola bude opísaná najpodrobnejšie.

Ešte raz pripomínam milému čitateľovi, že nie som trvalý občan Kónskej, ktorý flil v strede udalostí o ktorých chcem písať. Budem v riadkoch tejto kroniky pokračovať, ako nestranný kritik a kronikár vedomí svojho poslania.

Tiefl zámerom môjho úvodu chcem poľliadať každého milého čitateľa, aby nehadal chyby kroniky, ktoré iste bude i táto mať, ale aby tiefl dopomohol svojimi príspevkami a priložením ruky k dielu, aby doplnil prázdne stránky, a tak aby rozšíril popis jednotlivých období v histórii obce.

Len to koľko predom na vysvetlenie.

1. Popis obce

Obec Kónská patrí do Rajeckého okresu a do flilinského kraja. Celá obec je umiestnená v doline, vychodiacej z Rajeckej doliny pri Rajeckých Tepliciach smerom juhozápadným a tiahne sa až po okrajové hory Malej Fatry. Dolinu uzavierajú pásma vrchovatín zvané po ľavej strane od hlavnej flilinsko-rajeckej cesty Dolina, Predevsie, Stráň, Vrchy, z pravej strany: Na diele, Pod cintorínom, Povrážky. (opísaná len časť kónského chotára).

Poloha: Smerom na juh hraničí naša obec s obcou Kamenná Poruba, najbližší domek obce jednej od druhej vzdialený 150 m. Na severovýchode susedí obec s obcou Rajecké Teplice. Dolná časť obce úplne súvisí s touto obcou. Na východ medzi kopcami je rozložená obec Kónrad. Vzdialená je cestou asi 2,5 km. Na severovýchod je obec Stránske. Spojená cestou poľnou a vzdialená 2 km. Na severozápade je obec Zbyšov, vzdialená asi 3 km. Na západe je obec Kóna, vzdialená cestou asi 5 km.

Stredom obce prechádza ako ústredná ni –tátna cesta, ktorá vychádza pri –tátnej pîle z hlavnej cesty filina ó Rajec, a pokračuje tak celou obcou smerom do Kamennej Poruby. Obcou preteká potom Kon–anka, ktorá najmä v ase dafl ov odvádza z okolitých vrchov ve a vody.

Komunikácie:

Roku 1905 bola postavená železničná trať filina ó Rajec a tým určená asi o 3 roky pozdejšie železničná zastávka Kanská. Táto je však na dolnom konci obce dosť nevhodne umiestnená. O roku 1952 prechádza autobus SAD ó cez obec do Kamennej Poruby jedným smerom, opačným do Raj. Teplíc. Autobusové spoje naväzujú na vlakové spoje do filiny a späť.

Telefonickou linkou bola obec spojená v roku 1951.

Rozloha: Chotár obce Kanská je spojený s chotármi: Kamenná Poruba, Kunerad, Stránske, Rajecké Teplice, Zbov a Kase.

Celková rozloha katastru obce činí: 85 902 ha.

Z toho: orná pôda: 40 393 ha
pasienky: 10 939 ha
lúky: 7 080 ha
lesy: 21 761 ha
zastavaná plocha: 1 256 ha
záhrady a sady: 726 ha

Rastlinstvo: Obec Kanská patrí medzi najúrodnejšie obce Rajeckého okresu. Predsa však vpadá do zemiakarskej oblasti. Dobré sa daria tieto poľnohospodárske plodiny:

Obiloviny: pšenica, raž, jačmeň, ovos.

Strukoviny: hrach, fazuľa, bôb, sojovica.

Koreňoviny: krmná repa, kvaka, cvikla.

V menšej miere sa pestuje, a ak neprídu skoré mrazy i dozrieva pekná kukurica, aklimatizovaných druhov.

alej dobre sa daria veľké druhy nenáročnej zeleniny. Urodia sa i paradajky a hlavne veľká a dobrá kapusta.

Olejoviny: Výborne sa darí mak. Tiež pestuje ľan, málo konope a slnečnica.

trávoviny: lucerna, trojka a množstvo rozličných tráv, pargeta.

Ovocné stromy a kry: Daria sa veľké druhy jablka, hrušiek, sliviek, morušy, čerešne menej.

Orech v kvete často zamrzne. Z kríkov sú hojne pestované: ríbezle, egreš, maliny.

Zvieratstvo: Domáce zvieratá: koňa, krava, ošpané, kozy, ovca, zajace, pes, mačka.

Hydina: hus, sliepka, kačka, morka, perlička, holub.

Podnebie: Po celý rok sa javí mierne, dosť horúce letá. Iná príjemne v lete i v zime. Cez celý rok je hojne zrážok. Všetok vzduch nie je presýtený vodnými parami.

Významnejšie budovy v obci: Vyznačujú sa ich budovy a iných staviteľských pamiatok v obci niet. Kostol nie je stavaný tak, aby sa dali rozoznať rty niektorého staviteľského slohu. V obci tiež niet fadného rodného domu niektorého z preslávených a známych národných dejateľov.

2. Vedenie obce

Vo bami do národných výborov v máji roku 1954 boli zvolení a funkciu členov národného výboru vykonávajú v súhrnnosti v tomto zložení:

Predseda MNV: Jozef Michálek

Tajomník: Jakubík Ivan

lenovia: urana Hrehor, Minárik Anton, Baránek udovít, Kostolný Ján,
Kramori–Vendel, Zá Franti–ek, Záme ník Gustáv, Zá Ignác.
Funkcia predsedu je zmenená ufl tretíkrát: Bab aník Ignác, Kramori–Vendel, Michálek Jozef.

3. Obyvate stvo

Celkový po et obyvate ov zapísaných v domových hárkoch ku d u 15.2.1957 iní 1256.

Vekové rozvrstvenie: mládefl do 20 rokov 396
dospelí od 20 do 50 rokov 579
prestarlí 50 a viac rokov 291

Rozdelenie pod a národností:

Slovenskej: 1253
eskej: 3
Inej: 0

Rozdelenie pod a zamestnania:

Robotníci: 236
Robotníci a sú asne i ro níci: 262
Ro níci: 76
fivnostníci: 1

Rozdelenie pod a náboflenstva:

Rím. kat.: 1245
Ev. a. v. : 4
Ev. ref. : 0
Pravosl.: 0
Grek. kat.: 2
fidia: 0
Bez vyzn.: 5

4. Majetkové, sociálne a bytové pomery

Ak mám hodnoti majetkové, bytové a sociálne pomery v obci, musím ich hodnoti tak, fle sa opriem o niektoré –tatistické údaje, ktoré zároveň výstifne objasnia spomínané sociál. pomery obyvate stva.

Po et samostatne fljúcich rodín: 243
Z nich vlastnia obyt. dom: 208
Po et rodín fljúcich v podnájme: 28

Po et rodinných usadlostí vlastniacich po noh. pôdu:

Od 0 00 ha ó 0 50 ha : 38
Od 0 50 ha ó 2 00 ha : 72
Od 2 00 ha ó 3 50 ha: 41
Od 3 50 ha ó 5 00 ha: 29
Od 5 00 ha ó 1 000 ha: 23
Od 1 000 ha ó 1 500 ha: 1

Po et rodín. usadlostí nevlastniacich fliadnu pôdu: 31

Po et obytných domov celkove: 225

Z nich murovaných: 101

Z nich drevených: 124

Novostavby (nie staršie ako 10 r.): 34

Rozostavené rodinné domy: 23

Počet pre udnených rodinných domkov: 6.

Okrem spomínaných domov sú v obci ešte nasledovné byty: –kola má dva byty pre ušite ov. Píla 12 bytov. fielezni ná stanica 2 byty.

Myslím, že vzrast flivotnej úrovne obyvateľov obce najlepšie objasnia údaje o novostavbách a rozostavaných rodinných domkoch, pretože staré drevené domky s malými okienkami sú nahradzované novými modernými stavbami rod. domkov. Tiefl stavia sa na nových pozemkoch a tak sa obec neustále rozširuje. Stav bytov a bývania našich rodín nie je ešte uspokojujúci, pretože predchádzajúca doba nebola dosť priaznivá na odstránenie zaostalosti v tomto smere, z druhej strany je zrejmé, že vďaka týmto nedostatkom sú asna doba nemôže odstrániť z jedného dňa na druhý. Vďaka podobným tempom výstavby nemôže sa pochváliť žiadne obdobie v uplynulých rokoch buržoázných republík. Veľmi nedostatkov v uvedenom smere dalo by sa odstrániť väčšou iniciatívnosťou samých občanov. Prevedením menšej prestavby, opravy a pod. Ak sa v súčasnosti vyskytuje prípad, že v drevenej izbe rozmerov 3 m x 2,5 m flije 5 dospelých a jedno dieťa, je to zjav markatný, ktorý bude v krátkej dobe likvidovaný. Patriť nám pomoc pri výstavbe nového rod. domu bola prisľúbená jak z ONV, tak vecou pomoci sa zaoberá i MNV. Horšie bývajú niektorí starí ľudia vo svojich drevených domkoch. Tu niekde v ľudských príbytkoch najmä v zime stretneme sa aj so zvieratami a hydinou. Podobný zjav nevyskytuje sa, alebo len ojedinele u rodín s maloletými deťmi.

Spôsob flivota:

Založenie a vybudovanie nových závodov v obci a jej okolí, prinieslo veľké a pracovných príležitostí i pre občanov z našej obce. Je pochopiteľné, že tým vzrastá kultúrna a flivotná úroveň nášho ľudu. Je jasťou vidieť, že občania fliviaci sa len prácou na svojich poliach a plodov z nich, teda mnohí výkonní roľníci sú dosť pozadu v nárokoch na usporiadanie svojho flivota. Títo ľudia poznajú len úmornú prácu od rána do večera. Nič, alebo len málo si doflia, z niektorých sa prejavuje stará maníra šľonba za ziskom. Je však radostné, že mladá generácia má na týchto ľuďoch pozitívny vplyv. Dobré bude spomenúť i iné nevhodné, ktorými v súčasnosti, ba ako sa dá z konania ľudí usúdiť i predtým, trpela naša dedinská spoločnosť.

Ľudia medzi sebou nenaflivajú dosť priateľsky, vyskytuje sa veľa a nevhodností. Ľudia rady ohovárajú, závidia, ba sa i súdia. Nie pekňá vlastnosť ľudí je pomstlivosť. Vezmime do úvahy koľko ľudských možností a potu spálil oheň pomsty. Pre majetky vznikol hnev a tak dolná polovica obce sa súdi proti hornej. Uvediem poslednú a najväčšiu príležitosť, ktorá ufl pred rokmi prinášala našim rodinám i rodinám dneška núdzu. Ak zoberieme do úvahy fakt, že pred niekoľkými rokmi boli v obci 3 ó 4 krámy, a dnes ich funkciu skoro dvojnásobne spĺňa jedna, potom si vieme predstaviť, o aký vývoj ide. Koľko našich otcov pripravuje svoje deti o väčší kúsok chleba, o teplé večery a hlavne o šťastný rodinný kútik a správnu výchovu. V tomto smere bojujeme sa budúcnosti, pretože naša mládež je veľa mi ušielivá a jasťou prekonáva v pití svojich otcov. Ako však i inde stretneme sa s ušielivými priateľskými, úprimnými a dobrosrdečnými, ktorí ufl v podstate zanechali šľen aby som jač, a dívajú sa dopredu.

Stav vzdelanosti:

Počet obyvateľov s nižším vzdelaním:

Neúplná škola: 481

Úplná (škola) nár. –kola: 272

Stredná (me-tianska) -kola: 163

Vy-íe -koly (odborné o gymnáziá a pod.): 12

Vysoko-kolské vzdelanie: 3

Po et negramotných v obci je 4-5, ich veková hranica sa pohybuje v rokoch 35 a viac.

Jazykové zvlá-tnosti: Pospolité ud hovori filinským náre ím. V slovách za spoluhlásku zamie ajú c, za ó dz foneticky veta: šCetka gdze sce boli.õ ó V re i tunaj-íeho udu pomerne ve mi málo je uflívaných cudzích slov z iných jazykov, ako ma ar iny, nem iny. V súkromných jednaniach ud v re i pouflíva ve a vulgárnych výrazov.

Spôsob obliekania, folklór: Pôvodný udový kroj uflí takmer úplne zanikol. Jednotlivé zvy-ky, sú iastky vidie e-te u starých udí. fienský kroj nosia fleny i stredného veku. Kroj je v-ak uflí úplne odsúdený k zániku, pretofle mládefl a mladí udia ho úplne zanechali a nahradili celkovým spoločenským -atením.

Mufský kroj pozostával s nasledovných sú iastok:

- 1) Vy-ívaná anová ko-e a, bez goliera
- 2) Opasok ó stredne -iroký, vybíjaný
- 3) Súkenné nohavice
- 4) Bruslek ó vesta z vyrobenej baz. koflky
- 5) Krpce ó koflené ó v zime tiefl
- 6) Papu e ó sárové zo súkna
- 7) Halena ó vrchný odev zo súkna
- 8) Úzky, tvrdý klobú ek (slovenský -iriak)

fienský kroj pozostával:

- 1) Kasanica ó suk a
- 2) Rukavice ó vy-ívané
- 3) Blúzky ó pestré
- 4) Zástery ó z látky (tla)
- 5) Kabanka ó z hrub-ej teplej látky
- 6) Biele, -tvorcové, vy-ívané -atky
- 7) Na nohy z vlny pletené ó dôkolenky
- 8) Obúvali si krpce, alebo papu e ó pozdej-íe iflmy.

fieny nosili dlhé vlasy, ktoré si zapletali, vydaté nosili iepiec, vlasy si uväzovali stuhou (páskou) zvanou podví ka.

Zna né množstvo sú iastok krojov bola zhotovovaná z plátna vyrobeného domáckou výrobou, alej zo súkna, tiefl vyrobeného v domácnostiach vä -ích gazdov, ktorí chovali ovce.

Zvyky: Medzi udom na-ej obce zachovávajú sa e-te niektoré zvyky, prípadne ich zlomky. Zvyky možno rozdeli na dvojaké: Jedny sa prevádzajú z príležitosti náboflenských sviatkov, obradov a pod., druhé sa prevádzajú zmenou -tyroch ro ných období, mesiacov, mien, rodinných udalostí a pod.

1) Viano né zvyky: Tradi né viano né jedlo:

Kapustnica s hubami, krupi ná ka-a a pod.

udia pri ve eri jedia orechy a cesnak, aby boli po celý rok zdraví. Gazdovia po astujú statok s chlebom. Pri ve eri peniaze pod obrus, aby vraj boli pri peniazoch po celý rok. Tiefl gazdovia dávajú si svoje malé náradie pod -tedrove erný stôl, aby spravili v-etku prácu rýchlo, ahko a aby bol úrodný rok.

V niektorých domoch nevaria po celé Vianoce kapustu, aby v zboflí bodiaky (hôtie) nerástli.

Silvester ó akanie Nového roka. ťudia si zvyknú pria navzájom v-etko najlep-ie v Novom roku. Vyn-ova ky, prípitky nasledujú po celý de .

Po tieto dni nav-tevujú domy jasli kári a betlehemci a traja králi, spievajú rôzne riekanky a viano né koledy.

Potom nasleduje obdobie fa-iangov, ktoré sú i u nás známe mnohými muzikami, plesmi a pod. Ufl pomerne hodne zanikol zvyk šChodí fa-an po uliciõ, zato v-ak e-te vľdy sú flivé ve ery s ma-karámi, ktoré chodia po domoch a berú v-etko o dajú (vají ka, klobásky, slaninu, prípadne i peniaze), i o nedajú, celá zábava je sprevádzaná s bohatým smiechom, najmä ak ma-kary vyvádzajú kúsky. Ma-kary sprevádza po dedine i hudba.

Vo ve kono nom ase zachovalo sa e-te nieko ko zvykov: Na Kvetnú nede u, berie gazda kolá a ide na pole obzrie oziminy. Kolá pokotú a po nich, aby bola bohatá úroda. Známe sú ve kono né oblieva ky, -iba ky a ve kono né ma ované vají ka. Tradi né jedlo je ve kono ná -unka.

- 2) **Lucia** doná-a dievkam za iatok hádanky, nakoniec ktorej sa dozvedia meno svojho švyvolenéhoõ. Robí sa to tak, fle na papieriky napí-u mená chlapcov, kaľdý de jeden spália a ten, ktorý zostáva posledný na -tedrý de má by ten pravý. Na Ondreja dievky vykúzu ujú z fantázie rôzne veci z liateho olova, ktoré lejú tento de cez oko k ú a do vody.

Prvý máj tiefl priná-a svoje zvyky ó nejedna dievka aká svojho vyvoleného i pred jej oknami postaví máj (viechu).

Na Jána nosia husi a kravy vence z po ných kvetov uvité, ktorými ich ozdobia ich pasáci, za o dostávajú šjanovéõ.

Po celý rok sa zvu ne odbavujú sviatky, ktoré sa odbavujú hostinou, spevom a tancom. Zvlá-pekných zvykov v nich ufl nevidie . Tiefl podobne tomu býva i pri krstinách, len v men-om merítku. V pekné mesa né ve ery po u dolu dedinou spieva udové piesne diev at a chlapcov, ktorých pekný spev je asto doprevádzaný harmonikou. Veselé sú i pára ky peria, plné spevu a anekdot, poveda iek, ba i ve a smiechu ak prídu pomôc i mládenci. Medzi udom je e-te viac drobných zvykov, ktoré v-ak nemajú nejakej zvlá-tnosti.

5. Politický flivot v obci

Bohatý politický flivot nastal najmä po oslobodení na-ej dediny, kedy sa zakladajú postupne rôzne masové organizácie, politické strany at . Postupom asu boli založené a pracujú tieto politické strany a masové organizácie: V obci bola založená a pracuje šDedinská organizácia komunistickej strany eskoslovenskaõ. Bola založená v prvých mesiacoch po oslobodení.

Masové organizácie:

eskoslovenský zväz mládefle, založený r. 1951. Grupuje sa v om po etná as mládefle z obce.

Sokol ó telovýchovná jednota založená v roku 1949. Jej innos je hlavne zameraná na oddiel futbalu. Má svoje ihrisko na šZábystri íõ, na obecnom pasienku. Oddiel hrá v okresnej sú afli a umiest uje sa medzi prvé jednoty v okrese.

Svazarm ó odbo ka založená r. 1952. Je v nej organizovaná as mládefle, najmä chlapcov.

Zväz eskoslovenského-sovietského priate stva ó založený v roku 1952. Je v om organizovaných nieko ko miestnych ob anov.

Pofliarna ochrana, jej innos je dos pekná, najmä v poslednom ase, kedy sa usiluje o výstavbu ó hasi skej zbrojnice. Vlastní drobnú motorovú strieka ku, ktorá bola obcou zakúpená e-te v roku 1939.

Miestna odbo ka eskoslovenského erveného krífla založená v roku 1952. Jej innos sa hlavne zameriava na zdravotnú a hygienickú výchovu ob anov.

Výbor fien pri MNV ó založený v roku 1953. Pôsobí najmä pri výchove a usmer ovaní fien. Poriada rôzne kurzy ako varenia, -ítia a podobne pre feny.

Úrady a ústavy:

V obci pracuje MNV. V obci iných úradov a ústavov toho asu niet. V obci je tiefl farský úrad.

6. Kultúrny fivot v obci.

V obci je -kola. Táto bola postavená v rokoch 1902-3. Má dve triedy. Ro ný priemer u fiakoch je 95-100. fiaci sú za-kolení v troch triedach, jedna miestnos pre triedu chýba. Iná budova je to ufl dos stará a aká neodkladnú opravu. Povala hrozí preborením. Po et fiakov by bol asi o 20 vä -í, pretofle dolný koniec dediny posielala svoje deti do Raj. Teplíc. fiaci -koly sú dos nadaní. Málo pozornosti sa fiakom venuje v niektorých rodinách. Z toho vyplývajú zna né nedostatky vo výchove a výu be fiakov. Chovanie fiakov, ako i výrastkov sa v poslednom ase a rokoch zna ne zhor-ili, bolo to spôsobené nárazovitým roz iepením výchovy -koly a rodiny, ako i nepochopením vlastnej zodpovednosti za výchovu rodi ov. Prospech fiakov, najmä tých, ktorých rodi ia pouflívajú na rôzne domáce práce, a asto vynechávajú vyu ovanie nebol pred rokmi najlep-í. V -kole bolo ve a fiakov opozdilcov, repetentov. V poslednom -kolskom roku zníflilo sa % prepadajúcich fiakov z 15 na 8. Výborným pomocníkom pri výchove detí je šZdrufenie rodi ov a priate ov -kolyö. Blifl-í rozpis záleflitostí -koly je zachytený v -kolskej kronike.

Kultúrny dom bol vystavený cirkevnou obcou roku 1936. Zvä -ovaný roku 1954. Je v om umiestnená sála a -tyri malé miestnosti. fíia bohu ani jedna okrem sály neslúflia priamo kultúrnej práci a ú elom v obci. V jednej je zber a mlieka. V al-ích dvoch kancelárie MNV. Vo -tvrtej je zložený nábytok a zatvorené knihy obecnej kniflnice.

Pravidelne 3krát do týfld a premieta celove erné filmy. Sála má dvesto miest na sedenie, a javisko pre divadelné ú ely, ktoré po adaptácii je zna ne zmen-ené, tak-tak fle posta í na prevedenie skromných divadelných hier. Kafldoro ne sa nacvi ía a predvedú 1 afl 2 divadelné hry, ktoré zahrajú ochotníci zdruflení v divadelnom krúflku OB v obci. Osvetová beseda bola založená roku 1952. Toho istého roku bola obnovená a doplnená obecná kniflnica, ktorá ve mi s ubne rozvíjala svoju innos , no toho asu je pre nedostatok miesta zatvorená. Osvetová beseda vlastní bohatý inventár ako div. Kulisy, osvet ovacie telesá, stoli ky, stoly a pod., tiefl rádiogramo.

Rozhlas je napojený len na malú rozhlasovú ústred u jeho linka je potiahnutá len v strede obce. Preto bubeník e-te vfldy s bubnom behá z jedného konca dediny na druhý. V minulých rokoch e-te ú inkoval súbor dychovej hudby. Teraz pre nedostatok lenov sa rozpadol a jeho zostalí lenovia hrajú po rôznych šjanovýchö a iných kapelách najmä na tane ných zábavách, ktorých i v na-ej obci po celý rok je dostatok.

7. Hospodárske pomery

V bode o majetkových pomeroch obyvate stva rozviedol rozdrobenos pôdy v miestnom chotári a obci. Je jasné, fle za takýchto podmienok nemoflno hovori o pouflití strojov vo vä -om merítku pri obrábaní pôdy, ale fle i na alej tu zostáva ako hlavná sila konský po ah, ba dos v zna ných prípadoch i kravský.

Vä -í ro níci pouflívajú nasledovné po nohospodárske stroje: seja ka, kultivátor, ple ka, riadkovací pluh, vyoráva (ert) na zemiaky, pumpy a sady na hnoja ku, v mnohých ro níckych usadlostiach je elektrický motor na rezanie slamy a dreva a tak vyuffívajú pomoc elektriny, ktorá bola zavedená do na-ej obce v roku 1929.

Uvä –iny ro níkov nie je poriadne upravená hnojová jama, hnoja ka bezú elne vyteká do potoka. V posledných rokoch v po ných prácach ako pri orbe, vyváflaní hnoja, ako i v iných podobných prácach traktory z traktorovej stanice brigádneho strediska v Konskej zriadeného v roku 1949.

Niektorí ro níci pracujú ve mi usilovne, –tudujú po nohospodársku literatúru, pouflívajú dobré skúsenosti, vedia správne pouflíva umelé hnojivá a tak dosahujú pekné výsledky jak v rastlinnej, tak i v flivo í–nej výrobe. Sú v–ak i dos slabé úrody u tých ro níkov, ktorí dostato ne nepripravia pôdu a nedodrflujú základné agrotechnické termíny. Celková úrodnos pôdy, ako tvrdia sami ro níci zlep–ila sa oproti rokom 20 afl 30 afl dvoj, trojnásobne u plodín: zemiakov, ja me a, p–enice. Nepriaznivé sú posledné roky pre rafl (flito), ktoré ro níci ve mi málo pestujú. Je v–ak pravda, fle komasácia prevedená v obci a jeho katastri v rokoch 1941-42 zna ne usnadnila obrábanie pôdy a dopomohla podvihnú hektárové výnosy.

8. Priemysel, výroba, obchod

V obvode obce sú umiestnené tieto závody: Najvä –í závod je píla, ktorá bola vybudovaná e–te pred prvou svetovou vojnou fiidom Kohnom. Odvtedy tento podnik zna ne vzrástol po rozlohovej, ako aj technickej stránke. Okrem porezu klátov na dosky a iné stavebné drevo a rezivo, pridrúflili tu i surovú výrobu parkiet z bukového dreva. Cez tri gátre, ktoré sú pohá ané jednak parným kotlom, ako i elektrinou, prejdú cez jeden rok celé desa tisíce m³ dreva z okolitých lesov. V tomto podniku je zamestnaná zna ná as muflvov, ale i flien.

Heraklitka ó výroba ahkých stavebných dosiek. Patrí pod ústredne spravovanie Okresného priemyselného kombinátu v Rajci. Bol zriadený v roku 1945 TMá om Petrom. V tomto závode tiefl pracuje viac flien a muflvov z tunaj–ej obce. Závod zasiela objednávky dosiek tak do celej republiky.

Rú kar a ó udové drevárske druffstvo ó vyrába rôzne drevárske výrobky dennej potreby ako rú ky do rôzneho náradia, rebríky, vini né koly a pod.

Závod bol zloflený v roku 1949. Pracuje sa v om na dve smeny a je v om zamestnaných asi 20 ob anov obce.

Výrob a betónovej –kridle ó pridruflený závod Okresného priemyselného kombinátu v Rajci. Závod je umiestnený pri stanici. Tento závod má málo zamestnancov.

Ve a ob anov z obce odchádza denne za prácou do závodov v Rajci, do fliliny ako i blízkeho okolia. Nieko ko jednotlivcov pracuje na Ostravsku a inde v afkom priemysle. Nieko kí ob ania sa ods ahovali do eských zemí, kde sa usídlili a pracujú v po nohospodárstve.

Domácky priemysel v obci nie je rozvinutý v fliadnom odvetví. Niekdaj–ia domácka výroba plátna a súkna ufl dávno zanikla z vä –ieho merítka. No pravda, e–te v dobrej polovici domov v obci by sme na–li kolovrat, ba niekde i krosná. Gazdinky ich pouflívajú na spracovanie najmä pyt oviny a kobercov, ktoré hotovia z anového útku a handrových pásikov. Mnohí chlapci majú v–ak v rukách ve kú zru nos , vedia si zhotovi rôzne predmety z dreva, kovu a pod, opravi men–ie poruchy po nohospodárskych strojov, nábytku at . Títo udia sa fliadnemu remeslu neu ia, jednako vedia spravi na dom krov a pod. Tímto u om hovoria šnáturistiö.

Obchod:

V ase, ke obchod bol e–te v rukách súkromného sektoru v obci boli afl tri Obchody so zmie–aným tovarom. Okrem toho tiefl boli 3 afl 4 kr my. V sú asnom stave v obci jeden obchod ó Jednota s rozli ným tovarom. Je umiestnený v budove, ktorá k tomuto ú elu bola vybudovaná a daná do pouflívania 1. Januára 1957.

Taktieľ v obci je jeden hostinec. Na fielezni nej stanici Korská je stani ný bufet.

V obchode v obci moľno kúpi ak proviant, tak i veci dennej potreby, -aty, prádlo, hrnce, bicykle a iné.

9. Zdravotníctvo

Zdravotnícke stredisko ó okresný ústav národného zdravia je v Rajeckých Tepliciach. Tu je denná lekárska sluľba, tu sa tieľ vykonávajú rôzne poradné náv-tevy, ako kojenecké, detské, pre tehotné ťeny a pod. Tam je tieľ zubné ambulane stredisko. Zato v-ak preventívna ochrana mládeľe, ako i dospelých, -tepenie, o kovanie a pod. vykonáva sa priamo v na-ej obci. Tieľ lekárske prehliadky -kolskej mládeľe, ako i prehliadky dospelých **protitrachomovou** sluľbou je zaistené priamo v obci. Zdravotnícka osveta je kaľdoro ne-írená dos populárne medzi ob anmi obce. Je zjavné, ťe celková úmrtnos klesá ako u dospelých, ale i u kojencov a mládeľe.

Predo-ľe vpísal d a 16.10.1958

ĥivotopis kronikára

Narodil som sa 11.4.1930 v Rajci. Otec bol robotník, matka robotní ka, pozdej-ie domáca. Vyrastal som v rodi ovskom dome. V siedmom roku som za al chodi do vtedaj-ej udovej -koly v Rajci. Po skon ení tejto, som pokračoval na vtedaj-ej Me-anskej -kole v Rajci. Tu som vychodil dve triedy a prestúpil som na gymnázium v ťiline. Odtia to som prestúpil na bratislavské gymnázium. V roku 1951 som maturoval na Pedagogickom gymnázium v Bratislave, a stal sa kvalifikovaným u ite om pre -koly národné. Ako u ite som za al pôsobí v Ilave na Osemro nej strednej -kole. Po skon ení vojenskej prezen nej sluľby som nastúpil na OSTTM v Rajci. Koncom prezen nej sluľby som sa oľenil. D om 1. septembra 1954 som nastúpil ako riadite na tunaj-ej národnej -kole, od toho asu v obci i bývam.

Koľeda Anton

Obdobie Slovenského národného povstania a oslobodenie aľrok 1948

V októbri v roku 1938 sa v plnom rozsahu prejavila zrada domáceho i zahrani ného kapitálu a imperializmu, ktorý v-etkými prostriedkami podporoval nemeckú-ľa-istickú rozpínavos a mníchovským diktátom rozdelili eskoslovenskú republiku.

eskoslovenský ud bol odhodlaný bojova proti pozuby vyzbrojenej Wermacht (nemecká armáda), sved í o tom uvedomelý nástup záloh vo v-eobecnej mobilizácii koncom leta v roku 1938, kedy nastupovali zálohy do 45. Roku. Ve v tomto spravodlivom boji ho viedla komunistická strana na ele s Klementom Gottwaldom. Sovietsky zväz napriek zrade ostatných spojencov Malej dohody, bol ochotný a ponúkol na-ej vláde vojenskú pomoc na obranu na-ej vlasti, ke ťe uľ bolo úplne jasné, ťe Nemecko i Ma arsko nás napadnú. Na-a vtedaj-ia vláda na ele s vtedaj-ím prezidentom Bene-om a predsedom vlády Beranom pomoc neprijala, hoci videla i morálnu silu na-ej armády, pomerne dobre vyzbrojenú a opevnenú republiku, vlivom spojenia domácej burľoázie s hejnľajnovcami (nemecká strana) pristúpila na podmienky šMníchovských doľdô o odrezaní pohrani ných území iech, Moravy a Slovenska, sa odchádza do zahrani ia, najmä Anglicka. Domáca burľoázia sa dala plne do sluľieb Hitlerovi a jeho dobyva ným chú kam. Pod a mníchovských doľdô osnovaných kapitalistickými -tátmi, boli takmer bez výstrelu na-ich vojsk okupované Sudely, a iné pohrani né asti iech a Moravy nemeckými vojskami a zo Slovenska odrezané najúrodnej-ie juľné asti Ma armí (ĥitný ostrov aľ po Ko-ice). Pozdej-ie z iech a Moravy Nemci spravili

protektorát (Böhmen und Mähren) ó echy a Morava, zo Slovenska 14.3.1939 bol vytvorený vraj šsamostatný Slovenský štát, pravda slobodný a bezpečný pod ochranou veľkej nemeckej ríše Adolfa Hitlera. Na čelo bol postavený predák Hlinkovej strany Jozef Tiso, ktorý zasľúbil slovenskému národu, ktorá nepoznala pravé ciele týchto zmien a udalostí –asto zavedená krásnymi rečami: štie kone ne bude Slovák pánom na Slovensku, a štie teraz pre slovenský štát nastanú zlaté časy, lebo ho nebudú vydierať a ofobrovat. Štie atď, privítala beh týchto udalostí s nadšením a verila, štie pomínuli dni hladu, biedy a strádania. No zdravá vrstva robotníckej triedy vedená komunistickou stranou, ktorá ušla v tom čase pracovala ilegálne, správne ohodnotila politický vývoj a označila nastupujúci fašizmus a kolaboráciu s ním za najhroznejšiu pliahu ľudstva, do ktorej pazúrov bol zavlečený i osud slovenského národa.

Čoskoro sa ukázalo, štie nemeckí imperialisti si chcú podmaniť postupne všetky národy a štáty, ponajprv sa zamerali na slovanské, ktoré žili v ich susedstve. Po oskoslovensku prišlo na radu na jeseň roku 1939 Poľsko. Po jeho hrdinskom obrannom boji a porážke prišla na radu Francúzsko, Belgicko, Holandsko, Balkánske štáty. Nemecko vypovedá vojnu Anglicku, preniká na Africkú pevninu v snahe získať kolónie a nakoniec prepadáva v roku 1940 Sovietsky zväz, ktorého porážku si kládli hitlerovci jeden z hlavných cieľov, ako zničiť ohnisko svetovej mocnosti proletariátu a ľudovej moci, nepriateľ a to imperializmu a fašizmu a získania obrovských priemyslových surovín a lacných pracovných síl. Vojnový poľiar prepukol na celosvetový. Na východe zaľahť sa zbraňami druhý silný fašistický spojenec Japonsko. Vstupujú do vojny Spojené štáty Americké, pravda nebojujú na svojom území.

Po porážke ných úspechoch nemeckých vojsk začala sa v nich plne prejavovať fašistická ideológia a mentalita nemeckých uebermenschov (nad ľudí), v očiach ktorých bol skutočným ľuďom len german, kým ostatné národy, národnosti a ich príslušníci, boli dobré len natoľko, aby tejto vznešenej rase slúžili mohli, a jej boli podrobené. A slovanské národy, ktoré sa odvtedy vyznačovali svojou odhodlanou barbou a odbojom proti útlaku a zotročeniu, boli v konečných cieľoch fašistov odsúdené na úplné vykynofnenie. Štie tieto ciele začali by reálne, otvorili sa mnohým ľuďom oči a uši. Slovenský štát tiež vypovedal vojnu Sovietskemu zväzu a tak za záujmy nemeckého fašizmu tiekla slovenská krv v bratovraždnom boji. Teraz ušla začali prechádzať ilúzie o slobode pod nemeckým panstvom a komandom. Do národnej armády boli pridevaní nemeckí dôstojníci, ako poradcovia. Teda mizla z myslí ľudí ilúzia o slávnej a bohatej budúcnosti slovenského národa pod ochranou nemeckej ríše, lebo to, čo sa začalo diať, hovorilo osi iného, opačného. Zastávali v pamäti vryté neslávne zážitky pri odsúnení spoluobčanov o fľidovského vierovyznania, ktorí boli nemilosrdne trýznení, bití, hladovaní, vraždení rozličným spôsobom. Nemci mali v pláne úplne vyníčiť fľidov, brali ich z domovov a odvliekli do koncentračných táborov, odkiaľ sa z nich málokto po vojne vrátil. V roku 1940 na jeseň, bolo nariadené všetkým fľidom nosiť na prsiach fľltú hviezdu, aby boli označení. Tým sa začalo ich prenasledovanie. Potom ich v bytoch prepadávali a odvliekli ich do neznáma, ako som ušli uviedol. V Konskej boli fľidia bratia Donáthovci, majitelia pily. Týchto v roku 1942 odvliekli a viac o osude ich rodín nik nevie. Správcom pily sa stal ríšsky Nemec šSchranö. Niektorí bohatí sa vykúpili, ale pozdejšie ich predsa zobrali, ak ich niekto na svoje nebezpečenstvo. Lebo ak by sa o tom boli dozvedeli Nemci, osud obidvoch nebol závidenia hodný.

Nemci sa začali na Slovensku rozširovať, ako doma. Začali drancovať hory, továrne, doly, dostávali sa zväčša do nemeckej správy. Teda nedostavoval ani s ubožený blahobyt pracujúceho ľudu, ktorému slovenská vláda a jej výkonné orgány štátnej moci snáňili sa nahovoriť, štie odchodom ľudí zo Slovenska bude pre dosť práce a chleba doma, naproti tomu, u nezamestnaných ľudí na vidieku verbovali nemeckí statkári ich na práce do

Nemecka. A tak tisíce Slovákov i celých rodín odchádza za prácou do rí-e (Nemecká , Sudet a inde), aby si tu zarobili pár šmariekõ na flivobytie svojich rodín.

I z na-ěj dediny v tom ase odi-lo za prácou do Nemecka 52 udí z toho 15 rodín. Ostatní pracovali bu doma na roli kách, na píle, alebo chodili na sezonné po nohospodárske práce po majeroch. Na píle pracovalo z obce len 20 chlapov, alebo vozili drevo z okolitých hôr. Ve mi malá as odchádzala do filinských fabrík, prípadne do rajeckej súklenky. V -tátnych sluffbách boli asi traja ob ania. Ani tu v prácach nebolo cíti šblahodárnychõ ú inkov, ani v samotnej obci k lep-iemu sa neukazovalo. Starých koristníkov nahradili noví, hor-í. Drevené chalúpky sa na alej úpili jedna ved a druhej, ku ktorej len zriedka pribudla nová a za celých pä rokov len 1 murovaná. Po ulici pobeovali slabo oble ené, bosé deti, na tvári ktorých zra ıla nie práve najvä -ia hojnos vo výflive. Nedostatok v zásobovaní vláda rie-ila zavedením pridelového lístkového systému na nákup potravín, odevov a obuvi. Ro níkom z namláteného obilia predpisovali dodávku (kontingent), ktorú museli odpreda na verejné zásobovanie. Vojnový nedostatok sa prejavil v najpotrebnej-om sortimente potravín múke, chlebe, cukre, masti. Kým slovenský chudobný ud fil v nedostatku a dedinské deti veru nemali chleba na dosta , zatia nemecké deti umiestnené v Rajeckých Tepliciach asi 150 boli dobre flivené, museli ma dostatok chleba, pe iva a vôbec v-etkého, takfle sa veru na-lo, dos odpadkov z nich v okolí budov, v ktorých bývali. Nemecké deti (asi 10 ó 15 ro né) sa chovali ve mi vyzývavo, seabavedome, z ich chovania priamo vyflarovala nad udkos . To v-etko v na-ích u och vyvolávalo nevõ u a odpor.

Vrátim sa e-te k príde u potravín a ostatných potrieb. Napr. na 1 die a do -es rokov bol nasledovný prídela: 250 dkg múky, 220 chleba, 1 kg cukru a pod. Prídela sa zvä -oval pod a vekových skupín, no pravda ani z aleka neposta oval na priemernú výflivu, najmä tam, kde doma zo svojich rolí nebolo ím prílep-i . Preto sa rozprúdil flivý ierny obchod s potravinami, ako aj ostatným h adaným spotrebným tovarom. Ceny na tomto trhu boli vysoké. Jeden kg múky stál napr. 40 afl 50 korún (vtedy Ks), a priemerný zárobok robotníka bol 60 afl 80 Korún. Takto vojna dala mofnos vzniku úflerníctva vo ve kom, ne estnosti, honbe za peniazmi, jedným sa dalo ahko zbohatnú z nedostatku druhých, vojna zatia znamenala pre nich tl nenie vreciek.

Vojna, ktorá pod a výpo tov (snov) nemeckých vojenských a politických stratégov nemala trva viac ako nieko ko mesiacov sa nechcela skon í , ba ve-tila, fle sa tak skoro a ahko neskon í, lebo heroický boj sovietskeho udu proti dobre ufl vyzbrojeným votrelcom, kládol huflvnatý odpor a ím alej tým pomal-ie postupovala nemecká armáda.

ím viac vojna trvala, tým sa hlásil vä -í nedostatok. Nebolo obuvi. Nosili sa dreváky. Cukru bolo tiefl málo.

V mnohých domácnostiach sa sladilo sacharínom. Ba poznal som rodiny, kde de om miesto chleba dávali ku káve rezy (dobo-ky), drahé zákusky, alebo pili len istú málo sladenú kávu, lebo tieto náhradky chleba boli ve mi drahé a skoro bezvýflivné.

Niektorí bohat-í gazdovia i v na-ěj obci tiefl vedeli výhodne odpreda svoje výrobky, ktoré asto neboli ani prebytkami, lebo by ich boli snadno doma s rodinou zúflitkovali. Pravda nedopriali sebe, nedopriali de om, aby gazdovali a zgazdovali. Odpredávali najmä spoluob anom vrátiv-ím sa na zimu zo sveta (z po nohospodárskych sezónnych prác), ako i ob anom, ktorí za múkou, mas ou chodili do dedín z miest. Zo šgzazdovanýchõ pe azí odkupovali od chudobných udí, spoluob anov roli ky, ktorí v núde si takto vypomáhali. Za pôdou niektorí ob ania ve mi lipli a vyuffili kaflú príleflitos , aby mohli nie o zeme prikúpi . Zatia malú pozornos venovali svojmu najblifl-iemu prostrediu. Zeme kupovali, hoci chalupa im -la na hlavu spadnú . udia sa navzájom sporili, súdili. Za brázdu viedli i nieko koro né súdy, pri ktorých pri-li asto o vä -inu majetku a sudcovia z ich nerozumnosti bohatli. Takí boli napr. ob ania Vrábel, ur anský, Capko a iní. Mnohí susedia sa navzájom nenávideli, rôznym spõsobom sa pomstili a robili si rôzne -kody. V rokoch

1939-45 horelo v obci –tyrikrát. ľudia si navzájom podpa ovali obilie, seno v kopách na poli a iná si znepríjem ovali flivot.

Politický flivot v obci

Je dos ťaflko zachyti po takom odstupe asu beh politických udalostí v obci loveku, ktorý ich bezprostredne nepreflival, ako som ufl v prechádzajúcom uviedol. Preto v nasledovnom texte pokúsim sa itate ovi na rtnú aspo hlavné udalosti na základe výpovedí miestnych ob anov.

Hne po utvorení takzv. autonomic. Slovenska v novembri 1938, a takzv. šSlovenského –tátuõ v marci 1939, v–etka moc pre–la do rúk vládnucej strany, kolaborujúcej s šrí–ouõ a nemeckými fa–istickými stranami u nás, bola to takzvaná Hlinkova slovenská udová strana. V nej sa grupovali v–etky me–tiacke flivly, ktoré podporovali spojenectvo s rí–ou a te–ili sa vraj slobodnému flivotu. K týmto flivlom bolo zavle ené vplyvom cirkvi najmä na za iatku, i ke neorganizované venkovské vrstvy ro níkov a, tiefl asti robotníkov, ktoré nepoznali pozadie politiky tejto strany. Tak tomu bolo i v na–ej obci. I ke politický flivot táto strana navonok nevyvíjala, lebo tomuto udávalo takt za predákov strany hlavne centrum fara, prípadne to il sa okolo dvoch, troch osôb ó rysujúcich predstavenstvo obce ó richtára, notára, niektorých lenov obecnej rady. Z aktívnej–ích jej lenov sa utvorila šHlinkova gardaõ (HG) organizácia, ktorá sa stala brannou organizáciou. V obci tiefl vznikla a bola vedená miestnym notárom Klobu–ickým a u ite om ó správcom –koly ó ur ekom. Mala asi desa lenov, politický flivot vraj zvlá– tiefl nevyvíjala, afl na nosenia baldachýna popri hasi och na náboflenské slávnosti a obrady. Ke fle v obci nebolo viac flidov, nemali ani koho vypravi , ani šlicitova õ a haba veci po nich (afl na jednotlivcov), ba ani šarizova õ.

Na –kolách bola mládefl organizovaná do organizácie šHlinkovej mládefleõ (HM) pozdej–ie, najmä odrastlej–iu mládefl, ktorá nemala záujem o HM, organizovali a pripútali prostredníctvom špolku katolíckej mládefleõ. Richtárom bol vtedy Baránek Jozef, z mlýna, pozdej–ie Zemko Ignác, ro ník, afl do oslobodenia r. 1945.

Kultúrna innos sa sústre ovala v tom ase okolo –koly a fary. Kafdý rok sa zahrlo jedno afl dve divadelné predstavenia (hry) za vedenia u ite ov, previedli nieko ko zábav. Predná–ková innos a iné vzdelávacie formy osvetovej práce sa neprevádzali takmer vôbec. V tom ase sa postavil kultúrny dom.

Škola, ktorá bola postavená e–te v roku 1898 o dvoch triedach, bola preplnená de mi od 6 do 15 rokov. Mnohé deti nemali ani základné u ebné potreby, ba ani nechodili do –koly pravidelne, iba ob as, najmä v zime. V jarné a jesenné mesiace dochádzka bola ve mi slabá, lebo fliakov rodi ia vyufflivali na domáce práce, pasenie kráv, prípadne si ich brávali so sebou do sveta, kde si takto prirábali na flivobytie. Potom nie div, fle kafdý tretí fliak neukon il povinnú –kolskú dochádzku v ôsmom ro níku, povä –ine v–ak v triedach do piateho ro níka. Bol to ozaj biedny stav, ke zo 150 detí v priemere tých rokov, ktoré –kolu nav–tevovali, do me–tianskej –koly dochádzalo len 9-12 detí, pravda len zo zámofnej–ích rodín. Spomínam si na tieto deti, ba viac na spolufliakov z Konskej, ktorí dochádzali do –koly v pláte ákoch, asto bosí, s plátenými kapsami a v nich popri knihách podaktorí mali i kraj ek, asto na celý de . A predsa sa vo vä –ine dobre u ili, napriek tomu, fle mali ozaj zlé podmienky.

Takto i–iel beh flivota zdanlivo bez zvlá–tnych novostí. A predsa medzi tými u upenými chalupami sa prebúdzal nový flivot. Nesmelo, najprv –eptom, pozdej–ie polohlasno sa –írili správy od ucha k uchu o pochybnosti vo viere ví azstva Nemcov, o ich peknom výprasku pri Stalingrade, Leningrade a inde. Tu a tam sa prihodili rôzne posme–né frázy, ako napríklad: šBojujeme ako draci, postupujeme ako raciõ, a podobne. Na jar v roku 1944 ufl celkom bezprostredne sme cítili, fle vo vojnovnej ma–imerii ufl nie je osi v poriadku. Darmo

v reklamných obchodných skriniach viseli na reklamu písmeňá šVõ (Veríme vo ví azstvo). Tíatny rozhlas v správach kaŕdodenne dementoval ufl otrepanú vetu...Po tuhých a urputných bojoch na-e (nemecká) spôsobili nepriate ovi ve ké straty (Potom vy íslili po et zní ených zbraní, zajatých vojakov ó sovietskych) a nakoniec...Na-e vojská z taktických dôvodov zaujali výhodnej-ie strategické postavenie a stiahli sa na nieko ko škmõ.

Áno, de , o de šz taktických dôvodovõ ustupovali hitlerov íci pred silnou a hrdinskou ervenou armádou. Hlásila sa i šMoskvaõ so svojím vysielaním pre eskoslovensko šGovorit Moskvaõ. No v obci boli v tom ase len -tyri rádioprijíma e, takže ob ania nemali moŕnos bezprostredne po u tento presved ivý hlas blífiacej sa slobody. No predsa sa o správach dozvedeli. Medzi robotou, v skupinkách padlo zo správ nieko ko slov, to sta ilo. Ba na-li sa i takí, kto v -kolských atlasoch slabikovali na mape Soviet. zväzu mestá, ktoré opä získali slobodu. Sledovali pohyb fronty, ak aj vývoj udalostí doma. Týchto ufl nebolo potrebné ohavova s šVõ, oni ufl verili vo ví azstvo Sovietskej armády a poráŕfku Germánie.

Po oblohe takmer denne sa prehneli americké a anglické bombardéry, ktoré tu a tam priná-ali smr . My sme ich zatia len bezprostredne vo vý-ke obdivovali. V júni 1944 bombardovali Bratislavu, v septembri toho roku hodili nieko ko bõmb i na fiilinu. Nemecké protiletecké jednotky sa ich ani nepokú-ali prenasledova , bolo ich ve a. Ich prechod hlásili sirény na továr ach, húkaním na poplach. V mestách ochaboval ŕivot, udia sa ukrývali do krytov alebo evakovali na dediny. Takto sa ŕivot stával neistým, kaŕdým d om pribúdalo novõt.

Jedného aprílového d a toho roku vrátili sa furmani z hory (z Kuneradskej), kde z ni oho ni stretli zarastených, bradatých chlapov, s papachou na hlave, na ktorej sa ervenala hviezdi ka, s automatom na prsiach. Títo po prvýkrát po uli slová: šZdravstvuje, dorogie bratia.õ Objavili sa i prvé letáky, vyzývajúce slovenský ud do otvoreného boja proti votrelcom. Slovenská armáda na východnom fronte bola odzbrojená, pretoŕe niekde i celé jednotky prechádzali na sovietsku stranu, alebo k partizánom. Stali sa nespo ahlivými a slovenský národ u fa-ístov prepadol v nemilos .

Sovietske lietadlá v noci prenikali afl nad na-e územie a tu v horách vysadzovali partizánov. Z po iatku to boli povä -ine dôstojníci, ktorí pripravovali pôdu pre povstanie. V Kunerade ufl od apríla 1944 sa skrývali traja soviets. partizáni ó dôstojníci. Popov a iní, ktorých mnohí na-i ob ania poznali a s nimi sa stretali, podporovali ich potravinami a ím mohli. V júni sa ich po et zvä -il, chodili takmer verejne v Kunerade. V noci nad Martinskými ho ami zhadzovali sovietske lietadlá al-ích udí a zbrane. Slováci, ktorí videli páchané krivdy koristníctvo, drancovanie slovenských hõr a prírodného bohatstva, krvila nos nemeckých votrelcov, pomaly zovierali päste, aby za pomoci sovietských partizánov spolu ne udreli v ozbrojenom povstaní proti fa-izmu. Komunistická strana z ilegality riadila prípravné akcie. Známe boli rôzne letáky, ktoré sa dostávali i do dedín, ktorých hlavnou témou bolo zú tovanie s fa-izmom a jeho smr .

Tu i tu prepukli -trajky robotníkov, ktorí pod kapienkou vymáhania si zvý-enej práce zastavili prácu, aby e-te lep-ie ochromili dodávky pre frontu a Nemcov vôbec. Tak v júli stávkovali robotníci z celulózky a súkenky v fiiline. Tieŕl vypukla stávka v súkenke v Rajci, kde pracovali i va-i ob ania. Pravda šflandárstvoõ malo o robi . Pozatvárali organizátorov -trajkov, ktorí sa nestihli ukry , robotníkov nanútili opä pracova .

No 25. augusta 1944, vypuklo v Banskej Bystrici, ako aj v iných mestách Slovenska šSlovenské národné povstanieõ. I v fiiline v tento de do-lo k ú tovaníu. Sovietský ud sa ozbrojoval. Po jeho boku sa pridruŕovali v-etci národností udia, esi, Ma ari, Francúzi, najviac v-ak Rusi, tí v-etci, o nenávideli fa-izmus.

V fiiline, ako aj inde z kasárni slovenskí vojaci odváŕfali zásoby zbraní, streliva, proviantu, ako aj iného druhu materiálu do hõr, ba priamo tu ozbrojovali hlásiacich sa dobrovo níkov do radov partizánov. as z nich pri-la i do kuneradského ka-tie a (zámok,

ktorý r. 1912 dal postavi nemecký gróf Ballestrén), kde bolo sídlo tábora II. partizánskej brigády, ktorá bojovala v okolí Turca a v celej rajeckej doline. Nemecké posily filinú oskoro oslobodili, ale partizáni zaujali stanovisko pred Porúbkou, pozdejší sa prebojovali a k samej filine, kde pred Bytovicou bol vytvorený partizánmi obranný pás. Kuneradský kačiatka sa priamo hemfil partizánmi. Každý statočný lovec sa chytil zbrane. Bola vyhlásená oblasť mobilizácia. Pozdejší ostatných rozpustili, zostali len dobrovoľníci. Robili sa rôzne prekážky a zátrasy po cestách. Obyvateľstvo pomáhalo partizánom ako len mohlo. Cítili sme, že nastáva slávna epocha našich dejín, v ktorej sa rodí a naša sloboda.

I keď sa nemecké hliadky viackrát pokúšali prebiť, viackrát sa zpadol poluvsianských skál, kde boli aj tábor partizánskej obrany filinú nevrátili.

I z našej obce mnohí chlapi odišli do Kuneradu, ba podaktorí sa v sebe náporu nemeckých vojsk na Turci, Strečane a v samotnej Rajeckej doline boja aktívne zúčastnili. Ako napr. Pavel Vrabel, Machút Ondrej, Labuda František, a mnohí iní. Bol to boj ústný, boj na život a smrť. Bol to boj pušky, samopalu a proti tanku, lebo partizánom chýbali aj zbrane. A predsa len v Rajeckej doline splanuli štyri nemecké tanky, dve obrnené vozidlá a niečo koľko. Zvlášť hrdinsky bojovali sovietskí partizáni. V týchto chvíľach umierali tí najvernejší synovia a dcéry nášho národa, ba i národov iných, ktorých sloboda znamenala viac ako ich život, a z ktorých mnohým sa nedala určiť totožnosť, i národnosť. Horeli dediny podpálené Nemcami, ozývali sa výkriky hrôzy a nárek. Nemci videli v každom nepriate a partizána, boli schopní ihne zavraždiť. Mnohých postrelili, pobežali, alebo odviekli do koncentračných táborov. Nemecké vojská okupovali Rajeckú dolinu dňa 25. sept. 1944 a predtým oboje dve noci nemecké lietadlá zhadzovali letáky v slovenskej reči, vyzývajúce partizánov a vojakov, aby zlofili zbrane, že sa im nič nestane a každý môže nerušene odísť domov. Avšak osud tých, ktorí zapochybovali, alebo nejako inak sa im dostali do rúk nebol závidenia hodný. Buď ich hne odpravili guľkou, obesili, alebo zavliekli do koncentračných táborov. O niekoľko dní padla i Banská Bystrica, stredisko povstania. No však boj neustal. Partizáni sa stiahli do hôr, ktoré ich kryli pred nepriateľom, kde aj hladní a vysilení padali, ale sa nevzdali, aby odtiaľ mohli zasadzovať rany nepriateľovi na tých najcitlivejších miestach. Nejedna vlaková plná zbraní, munície a výstroja vyletel do vzduchu. Partizáni ničili dopravu, telefón a vôbec kradli na zázemí Nemcom, ako sa dalo. No hroby partizánov na rôznych miestach v chotári Kunerad, Poruba a Rajec, ako i Poluvsie flajú a pripomínajú filinú, aby boli na stráži, aby sa ušlo hocí toto obdobie je i slávne, v histórii slovenského národa sa viac neopakovalo.

Po potlačení povstania Nemecké vojská z obcí odišli. No na ich miesta Nemci nasadili do dedín šUkrajincov a Vlasovcov a iné zradcovské bandy, ktorých Nemci naverbovali do svojich slufieb pod rozličnými zámienkami, ich vycvičili a povážovali ich za ich armádu. Títo sa usadili zpravidla po kolách. A tak hocí kolský rok 1944/45 sa síce započal v tieto rušné dni, po tom ušlo deti nechodili dlho do školy a po slobodné mesiace. Ešte pár podrobností o priebehu a najmä o potlačení povstania v Rajeckej doline. Po niekoľkých neúspešných akciách, v ktorých nemecké hliadky sa pokúšali preraziť od filiny do Rajca, ako i od Považskej Bystrice a Revá a vždy končievali ve mňa neslávne, pretože dobre skryté vysunuté partizánske oddiely vždy stačili tieto odraziť, ba mnohí Nemci na tieto výpravy doplatili svojím životom. No po potlačení povstania v Turci nasadilo nemecké velenie regulérne a vyzbrojené vojská i na likvidovanie povstania v Rajeckej doline. I napriek veľkej presile Nemci sa báli partizánov. Veď partizáni zaútočili práve vtedy, keď to mohol najmä kto sledovať a na takých miestach, kde boli dobre chránení. A tak sa hovorilo, že v lese každý strom strela. Pri postupe Nemci zapaľovali obce, ba nebolo skoro dedinky v ktorej by nebolo horelo. Nemci chrlili míny, aby viac šířili paniku a strach, ako útočili. Veď proti nim stále hstka partizánov, ktorí ani nekládli nejaký odpor tejto veľkej presile. I keď Nemcom vyradili ako som ušlo spomenul tanky a iné vozidlá. Niektorí chlapi z našej dediny,

ktorí boli pri partizánoch v boji ukryli zbrane a rýchlo sa vrátili domov. Ostatní, ktorí sa nesta ili vráti ku zhodou okolností, cez rôzne afkosti sa vracali domov. Nemecké stráffe mali obstátu celú dedinu. Koho chytili, toho ufl tak ahko nepustili, ba niektorí ufl ani neuzreli svojich najbliíf-ích a odvliekli ich do fiiliny po vtedaj-í okresný súd. U tých o na-li nejakú vojenskú vec, alebo zbra , tých odpratávali ako partizánov do koncentra ných táborov, len málokomu sa podarilo zo fiiliny vráti . fiidov, ktorých Nemci pri likvidovaní povstania chytili, hne na mieste naj astej-íe odstrelili. Pozdej-íe ufl v ase, ke dediny obsadili Nemci s Ukrajincami a Vlasovcami za ali sa Nemci obraca na nepoctivých udí, ktorí ochotne zrádzali tých, ktorí pomáhali partizánom. Udaných udí, mnohokrát viac z pomsty, potom Nemecké šgestapoõ (nemecké flandárstvo) naj astej-íe v noci odvlieklo. I v Konskej boli takýto ne estní udia. Ve na ich popud bol odvle ený Emil Sekerka, Baláfl i Dani-ovci (traja bratia) a iní.

Ukrajinci chodili po okrajových horách nahá a partizánov, vypa ovali hájovne, chaty, senníky a pod., sledili po dedine, drancovali o sa dalo. Brali kravy, kone, sliepky a pod. Ak zistili, fle niekde chodia nocami z hôr partizáni, ktorých udia podporovali flivobytím, bu niekoho odvliekli, alebo chalupu vypálili a v-etko pobrali. Cez v-etko dedinský ud podporoval hrdinských partizánov v ich boji. I Konskú nav-tevovali partizáni cez celú jese , zimu afl do oslobodenia. Na-i udia ich podporovali, nena-iel sa taký, kto by im bol pomoc odmietol. Ve takáto podpora znamenala prejav vlastenectva, pomáhala tomu, kto obetoval v-etko, aby bojoval za lep-í spokojný mierový flivot. Denný flivot bol plný rôznych udalostí, plný rozli ných správ, ktorí asto jedna odporovala druhej, jedna hroznej-ia od druhej: Tam vyvrafdili celú dedinu, tam zas dedinu vypálili, vydrancovali a udí odvliekli bohviekam.

udia sa chveli pre budúcim d om, líhali a nevedeli ako budú vstáva , vstávali a nevedeli ako budú líha . Stre ba zahнала udí do rôznych úkrytov. Vtedy flivot mal ve ké kulisy, kulisy noci, za ktoré sa nedalo dobre vidie . O v-etkých tých ukrutnostiach spoza nich sme sa dozvedeli pozdej-íe. Takto sa preffivali vojnové dni v roku 1944-45, a nádejali sme sa blífiacim jarným d om, ktoré donesú blífiacu slobodu.

Hrmenie diel sa oraz pribliflovalo. Cez zimné mesiace e-te po dedinách ba ovali Vlasovci s Nemcami. Robili výpady, takto prenasledovali partizánov, z ktorých nieko ko sa im podarilo lapi za pomoci zradcov. Ale ke jarné vody za ali odplavova posledné zbytky snehu a adu a nový flivot prírody sa za al plne hlási , tak, de za d om sa pribliflovali vojská ervenej armády. E-te v druhej polovici zimy nemecké velenie robilo ve ké presuny armád a to nemeckej i ma arskej, ahali sa dlhé kolóny vozov na nové pozície, na ochranu Nemecka, pretoffe sovietské vojská sa nezadrflate ne blíflili k hraniciam Nemecka. Tieto hordy brali najmä kone, ba i iné, o bolo pod zuby, alebo sa dalo preda . A tak mnohí na-i ob ania takto pri-li o kone ufl v zime. Asi 26. Marca, Sovietska armáda prekro ila Dunaj, 2. apríla bola oslobodená Bratislava. Vtedy ufl nemecké vojská zaujímali frontové pozície u nás. Najprv prechádzali dlhé kolóny vozov, pozdej-íe sa ufl za ali ubytováva . Ukrajinci a Vlasovci odi-li. E-te cez zimu na-i ob ania chodili šzarába õ na zákopy, ktoré kopali pri fiiline, Porúbke robili sa protitankové zátarasy. Teraz tiefl kopali delostrelecké okopy, zákopy a minometné hniezda. Kafldý v napätí o akával príchod frontu. V obchodoch vydali prídel na tri mesiace dopredu. udia obávajúci sa, fle vojaci im flivobytie pokradnú, ukrývali si toto na rôzne miesta. Kafldý si h adal miesto, kde by sa mohol v aflkej chvíli ukry . Nemci brali kravy, kone, o-ípané, i iné o im pri-lo pod ruku. Okolo 6. apríla v nede u ráno bombardovali sov. lietadlá Rajec. Spadlo tam asi 38 bõmb men-ej ráffe. No vo vä -ine spadli na námestie, takffe neopravili ve a -kody, udí sa tiefl ve a v tom ase vonku nenachádzalo, i ke bolo nieko ko m tvych a ranených, predsa to dobre obi-lo, lebo udia boli neopatrní. Bomby zasiahli vtedaj-iu me- anskú -kolu, stojacu na námestí. Táto bola e-te ve er v sobotu plná nemeckých vojakov, zav as rána v-ak odi-li. V Konskej lietadlá postrie ovali po u och,

prestrelili i niektoré chalupy, no v-ak nikoho váfne nezranili, iba nemeckých a ma arských vojakov. Pozdej-ie, príslu-níci Prvého sl. armádneho zboru, ktoré delostreleckými granátmi zasiahli protiletckú ma arskú batériu, ktorá bola v okopoch po cintorínom a siedmych zabilo, pochovali ich do miestneho cintorína.

Frontové prípravy sa rozvinuli naplno. Nemci vyhadzovali fleznicu, vyhýbky, flezni né vagóny. Robili zátarasy a opevnenia. Osadzovali delá, ktorých hlavne mierili na Martin. Vytvorili obranný frontový pás popod hory ó Rajeckú Porubu, Kunerad, Stránske, Vi-ové ó odkia akali nápor Sov. armády a spojeneckých vojsk (eskoslovenského armádneho zboru a rumunskej armády), ktoré v týchto astiach frontu prevafne operovali a od Martina tla ili sa cez hory Nemci kládli míny po cestách, priekopách ba i po poliach. Bol as, kedy ufl bolo treba sia , no nebolo ve mi na om. Ako som spomenul as koní pobrali ufl v zime, as teraz, niektoré kone si v-ak gazdovia sta ili ukry . No len o sa s nimi ukázali, ufl im ich brali. Preto jariny sa prevafne zakopávali motykou. Nemci brali k m pre kone, ba i zrno. Von sa tiefl po dedine, ako i v poli nebolo radno pohybova , pretofle preletovali lietadlá a odstre ovali z nich, tiefl padali granáty z diel, ako i míny. afký bol flivot tej jari. udia boli poschovávaní po pivniciach, tam i spávali. Celé tri týfdne trval tento frontový zhon na celom okolí. 27. apríla odopoludnia na celej -írke frontu rachotili gu omety, strie ali míny a delá. Kto z nejakej vyvý-enej skrý-e mal moľnos pozorova tento boj videl, fle nemeckí vojaci sú ufl vytla ení z predných pozícií. Pretofle míny a granáty dopadali o raz niľ-ie. To bolo v piatok. V sobotu 28. apríla videli sme ve ké offivenie u Nemcov, ktorí boli akýsi nesvoji, nakoniec k obedu balili.

Niektorí, ktorých omrzal tento dobrodruľný spôsob flivota, stratili vieru vo ví azstvo, snaffili sa zohna civil. udia im v-ak po vä -ine nedôverovali a civil im nedali. Ve er nastalo ve ké s ahovanie Nemeckých vojsk, ktoré odchádzali na Zbý ov, pod Baby (skaly nad Zbý ovom) na Sú ov a Byt u ó cez Váh na Moravu. filina ufl vtom ase bola takmer obkolesená sl. armádou, ako i sovietskými vojskami, na Povafskú Bystricu bola ufl tiefl cesta uzatvorená, lebo ervená armáda obsadila túto v piatok. Takfle zostávala posledná cesta. Padal hustý dáfl . Kone vyzimené a vyhladované poskakovali pri úderoch pohoni ov. Kolesá vozov sa ponárali po po ných cestách, po ktorých tiefl ahali delá. Ke fle posledné pre ve mi rozvla enú cestu ufl vytiahnú nemohli, zni ili ich mínami. Nik e-te ne akal tak rýchly odchod Nemcov, ktorí len predtým de vybudovali nové akopy a bunkre a s ahovali delá na nové stanovi-a. No v nede u nad ránom Nemci e-te zanechali po sebe al-ie pamiatky svojej ni omnosti. Vyhodili mosty na fleznicu, i po cestách nad Raj ankou, men-ie vypálili. Pritom zni ili tiefl okolité budovy a staveniská. Len most pri Rajci zostal nedotknutý, hoci bol tiefl podmínovaný. Vraj nemecká hliadka, ktorá mala most vyhodi zaspala, vojak, ktorý stál na stráfi, ke videl o sa robí u-iel a o svojich kamarátov sa nestaral. Tak traja zostali spa v šbúdeõ na jarmo nisku niľe Rajca (teraz budova v stavebnom podniku), ke sa na svitaní zobudili, videli prichádza rumunských vojakov, pobrali najnutnej-ie veci ó zbrane a kríflom cez Raj anku beflali do Jasenového, ostatné veci, deky, -álky, celty nechali tam. V Jasenovom v-ak ufl vbehli prvej rumunskej hliadke do cesty, ktorá ich odzbrojila a priviedli ich do Rajca. Tento príbeh spomínam preto, aby itate mal jasnej-í obraz o priebehu fronty, lebo podobných prípadov sa vtedy odohralo ve a. Nad ránom i do na-ej obce opatrne vbehli dva sovietskí vojaci. Po ich signále zo v-etkých strán prichádzali rumunskí i sovietskí vojaci, ktorí pre-li Martinskými ho ami. Cez Rajeckú a i-li na dva prúdy. as na Rajec iná na Porubu a Konskú. Cez Kunerad i-li i Rumuni, ako i príslu-níci eskoslovenského armádneho oboru, ktorí prichádzali zvä -a cez Vi-ové, Porúbku. Hoci pr-al dáfl a prirodzene fle bolo i dos chladno, predsa sme vydrflali pozera na prechádzajúce hliadky zarastených rumunských vojakov, na-ich oslobodite ov, obdivovali sme ich, ba v a ní sme im boli. Niektorí ob ania podávali im teplý aj, chlieb a vôbec to ím ich mohli ob erstvi . Po celý de , ktorý vôbec sa nepodobal na nede u, lebo nebol taký sviato ný ako my sme nede u poznali, predsa bola, ako

doteraz fľadna, dojemná, teplá, milá. Ve ona urobila koniec tým d om plným strachu a o holý fľivot, o v-etko, o na-ích otcov a bratov a na-e matky.

Vojaci s richtárom zhá ali chlapov na pomoc pri stavbe mostu v Rajeckých Tepliciach. Po poliach i cestách e-te stále íhala smr . Nemci zanechali po nich rozptýlených ve a mín a iného výbu-ného materiálu. Nik sa vonku e-te nemohol bezpe ne pohybova .

fľivot a budovate ské úspechy na-ích ob anov v rokoch 1958 ó 1979

Predchádzajúci kronikári ó kolega, riadite -koly s Koleda dopísal pred viac, ako 20 rokmi 60. stránku na-ej kroniky, národoslobozovacím bojom v SNP a skon ením II. svetovej vojny.

V predchádzajúcich astiach pí-e o fľivote ob anov v na-ej obci od roku 1902-3 do roku 1958. Mojou úlohou dnes, po dvadsiatich rokoch je nadviaza na udalosti, pri ktorých on prestal. Je to ve mi náro ná úloha, aj ke som sa v tejto obci narodila a fľila do svojich 20. rokov 1956 roku. Do roku 1979 som pôsobila na viacerých obciach v okrese filina ako u ite ka. V roku 1975 som bola poverená funkciou riadite ky tunaj-ej ZDTM a mala som mofnos sledova a formova fľivot a prácu mojich spolurodákov. Rada MNV v Kanskej ma v roku 1978 poverila písaním tejto kroniky. Preto dovo , váfľený itate , aby som Ti toto obdobie priblífľila z rozprávania ob anov, funkcionárov obce, z dokumentov, ako sú uznesenia Rady MNV a Pléna MNV.

fľivot na-ích ob anov v rokoch 1958 ó 1968 pre-iel mnohými zmenami. Bolo po hroznej II. svetovej vojne, pracujúci ud dosiahol v roku 1948 svoje februárové ví azstvo. Kafďý ob an nadobudol právo na prácu, na vzdelanie, na oddych ó dovolenku. Na-i ob ania si tohto ví azstva ve mi váfľili a to sa odrazilo aj v ich iniciatíve pri budovaní na-ej obce. Na-a KS chcela u nás vybudova socializmus. Súdr Klement Gottwald na IX. zjazde KS v apríli 1949 povedal: šNebude u nás socializmu bez prechodu dediny k socializmu, bez zväzku robotníckej triedy s masou drobných a stredných ro níkov. Tieto slová si zobral k srdcu aj miestny ud, hlavne funkcionári, ve prevaflná vä -ina ob anov sa zamestnávala po nohospodárstvom ó obrábaním pôdy. Dalo im ve a práce, agitovania, presvied ania, aby ro níci, ktorí i-íi asto i za hranice na-ej oblasti a zarobili tam peniaze, za ktoré potom kúpili kúsky po a, o bolo jediným fľivobytím, dali do spoľo ného hospodárstva ó JRD. Tento prerod dediny sa na-ím funkcionárom, v aka obetavej a neúnavnej práci podarilo dosiahnu v roku 1972. Boli to jarné mesiace, ke na-i ob ania ó po nohospodári za ali fľi a pracova ponovom. Po podpísaní prihlá-ok sa vä -ina malých a stredných ro níkov pripojila k soc. po nohospodárskej ve kovýrobe na JRD Zorni ka so sídlom v Zby ove. Slávnostné vyhlásenie spojenia družstiev: K a e, Jasenové, Zby ov a Kanská bolo uskuto nené v júni 1972 na spoľo nom zasadnutí predstavenstva a funkcionárov OVKSS ONV na kúpalsku v Raj. Tepliciach.

Významnou udalos ou pre obce bol aj Zjazd pionierov v roku 1960 na na-om katastri Zábystri ie, ktorý bol s celo-tátnou pôsobnos ou a zú astnili sa na om predstavitelia KS a vlády SR na ele s vtedaj-ím taj: UVKSO a prezidentom republiky s A. Novotným. Roky 60-té, okrem budovania rodinných domov neboli zvlá- úrodné pre na-u obec. Ani v po nohospodárstve, ani výstavbe verejných, i spoľo enských objektov.

Pri-iel rok 1968, ktorý bol poznamenaný politickým vývojom posledných rokov a neby internacionálnej pomoci krajín Var-avskej zmluvy, bola by sa na-a oblas dostala do katastrofálnej situácie. Funkcionári na-ej DOKSS v-ak pevne stáli na pozíciach marxizmu ó leninizmu a takto usmer ovali aj ob anov, o sa odzrkadľilo v tom, fľe nikto v obci sa nedopustil fľiadnych proti-

Sovietskych ani protisocialistických akcií. Naopak, v januári 1969 aktívne podporovali nové vedenie KS na ele so súdr. Dr. Gustavom Husákom. Výchovná a politická innos DOKSS

a NFMNC sa prejavila, keď z príležitosti 50. výročia založenia KS prijímali na ňu obdania záväzky, ktorými chceli pomôc vytvára dobrú základ u pre splnenie stále náro nejích úloh pre na-u spoločnos .

fiemám v na-jej obci sa začala rysova v týchto rokoch lep-ia perspektíva. Dňa 3.9.1972 sa započalo s výstavbou materskej školy pre 60 detí. Celková hodnota bola projektovaná na sumu 1,498 000 K s. Hospodárskou zmluvou s JRD Zorníka bol stanovený limit prác na 1,048000. Zbytok 30 % odpracová ob anmi brigádnicky ó bezplatne.

Práce na MTM pokračovali úspešne aj v roku 1974. Zároveň bola započatá aj výstavba celoobecného vodovodu a prístavba MNV. Volebný program bol alej doplnený o tieto akcie: Postavil sa most na Záovce v hodnote 20 tis. K s., autobusové parky za 36 tis. K s. V ZDTM bolo inštalované ústredné kúrenie a vodovod. Ešte by bolo možné vykonať mnoho drobných akcií, ktoré nám v-etským budú dlho slúfiť a za ktorými vidie prácu vä-iny ob anov, ktoré majú svoju rodnú obec radi a obetujú veľa vo ného asu na jej skrá-lenie a budovanie.

Pri dobrej organizátorskej práci DOKSS, Rady MNV jednotlivých funkcionárov, menovite s. Františka Kramoriča a brigádnickej pomoci ob anov bola 13.9.1975 odovzdaná do užívania dvojtriedna MTM60, za prítomnosti funkcionárov OVKSS, ONV-OTM, JRD, funk. zložiek NF a ob anmi. K peknej a slávnostnej atmosfére pri otvorení MTM prispeli aj u čite ky ZDTM a pionieri, ktorí privítali milých hos ov kyticami kvetov a v-etských prítomných pekným kult. programom.

V roku 1976 boli vo by do zastupiteľských zborov v-etských stup ov. Tejto významnej udalosti sa aktívne zhostil celý u čite ský kolektív. Zabezpečoval akcie v predvolebnom období v agita nom stredisku, rozhlasové relácie pred i po as volieb a iných záležitostí priamo cez vo by.

Za predsedu MNV bol zvolený s. Ing. Jozef Harant a tajomníka MN s. František Kramorič. Obidvaja pracujú úväzkovo.

V posledných rokoch bol dokon ený celoobecný vodovod, započatá výstavba Domu smútku, vyasfaltované cesty ó miestne komunikácie, vystavaný a daný do používania obchod Zelenina. Pri ZTM bola zriadená školská družina. V máji t. r. bola dokon ená budova farského úradu.

fiivot v na-jej obci sa zmenil zásluhou marx-leninskej politiky na nepoznanie. Okrem ufl spomínaných vybudovaných diel, postavili si ob ania množstvo krásnych rodinných domov. Veľa je vlastníkmi osobných automobilov, nehovoriac o televízoroch, rádioprijíma och, automatických práchach a inom zariadení, ktoré hovoria o fiivotnej úrovni ná-ho obyvate stva.

Naša obec nezaostala ani v kultúrnej úrovni. V súčasnej dobe je u nás 10 vysokoškolsky vzdelaných udi. O stredoškolskom vzdelaní ani nehovorím. Dobre je postarané i o starých ob anov. Každý má pe afitný dôchodok. Ten, ktorý má záujem o stravovanie má možnos si ho priamo v obci teplý kúpi . Postarané je aj o nevládných ob anov.

V Kanskej dňa 28. októbra 1979

Zapísala: Františka Harantová

Môj predchodca súdruh riaditeľ koly Koleda začal písať túto kroniku pred štyridsiatimi rokmi. V písaní kroniky pokračujem: Volám sa Zdenka Kavecká. Narodila som sa 5. apríla 1959 v filiine v robotníckej rodine. Svoju školskú dochádzku som začala v roku 1964 na ZŠTM v Kamennej Porube. Neskôr som absolvovala gymnázium. V júni 1978 som začala pracovať na ONV v filiine. V apríli 1979 som sa vydala a odsťahovala do Konskej, kde bývam dodnes. Mám dve deti Jána a Alenu ešte kolopovinné. Teraz pracujem vo Váhostave ako úradníčka.

Kronikár: Zdenka Kavecká
Narodená: 5. apríla 1959 v filiine
Povolanie: úradníčka
Funkciu kronikára začala vykonávať : od 1.1.1987

Občiansky výbor Konská
Predseda: Libor MICHÁLEK
Tajomník: Helena PÁLKOVÁ

Miestny národný výbor Raj. Teplice
Predseda: Ing. Peter SUCHO
Tajomník: JUDr. Jozef VERETM

Jednotlivé udalosti v rokoch 1979-86 sa pokúsim opísať v chronologickom slede, pod a rozprávania starších členov národného výboru. Naša obec sa mení k lepšiemu. Miznú staré drevenice na ich miestach sa nachádzajú nové, krásne rodinné domy s ústredným kúrením, vodovodom. Vybavenos jednotlivých rodín je stále vyššia. Občania vlastnia farebné televízory, automatické práčky stereoprijímače, autá. Veľko poznajú aj na skrátovanie životného prostredia. K 1.1.1980 bola vykonaná integrácia na úseku štátnej správy a vytvorený spoločný MNV so sídlom v Rajeckých Tepliciach pre obce: Raj. Teplice, Kam. Poruba, Konská, Kunerad, Stránske, Poluvsie. Integrované obce zostali samostatnými politickými jednotkami. K 31.12.1980 žilo v obvode spoločného MNV 7 183 obyvateľov, obec Konská mala 1 305 obyvateľov. Až do nových volieb v r. 1981 pracovali orgány MNV so všetkými poslancami, ktorí boli zvolení v r. 1976. Obec Konská mala v Poslaneckom zbore týchto členov: František Kramoriš, Ing. Jozef Harant, Jozef Michálek, Ferdinand Tótník, Peter Kavecký, Róbert Mišech, Anton Jakubík, Ján Šarnecký, Jozef Prielofný, Jozef Kmetík, Bohuš Stranianek, Libor Zábrana, Mudr. Jozef Galo, Anna Sýkorová, Margita Gabčíková, Pavlína Maniaková, Zdenka Zemková. V rade MNV zastupoval obec Konská František Kramoriš ako jej člen. V obci bol vytvorený Občiansky výbor v zložení: Peter Kavecký (predseda), František Kramoriš, Ferdinand Tótník, Jozef Michálek, Ing. Jozef Harant. V obci bola v prevádzke 2 štriedna MŠTM riaditeľka s. Mária Baránková a ZŠTM riaditeľka s. Františka Harantová. Kataster obce Konská patrila pod správu poľnohospodárskej organizácie JRD Zornička v Zbýchove. Družstvo tu nemalo chov HZ, obrábala sa poľnohospodárska pôda vo výmere 356,72 ha. V obci bola v r. 1979 formou akcie šZ^o zahájená výstavba domu smútku. Občiansky výbor organizoval v priebehu roka práce, ktorých hodnota bola 200.200 Kčs. V akcii šZ^o sa tiež zabezpečovala výstavba stolárskej haly pre podnik Obnova. V objekte bývalého MNV priestory slúžili pre prácu občianskeho výboru a zložiek NF. Sem sa presťahovala aj miestna ľudová knižnica. V roku 1979 sa začala výstavba farského úradu. Nový farský úrad bol dokončený v roku 1980.

V júni 1981 konali sa vo bytovo zastupiteľských zborov všetkých stupňov. Zohľadnením na fungovanie spoločného MNV sa upravil počet poslancov z 121 na 55. Za obec Konská boli do funkcie poslancov MNV zvolení: MUDr. Jozef Galo, Ing. Jozef Harant, Ferdinand Tótník, František Kramoriš, Emil Stranianek, František Maniak, Viera Tótníková, Jozef Hodás. Za poslancov ONV občania zvolili Ing. Jána Lazúra riaditeľa a

podniku SEVAK filina. V rade MNV obec ako len rady zastupoval Mudr. Jozef Galo. V obci bol zvolený nový obiansky výbor na čele s predsedom Petrom Kaveckým. V roku 1981 sa v obci pokračovalo na výstavbe domu smútku, bola vytvorená hodnota 606 000 K s. Z prostriedkov na údržbu začalo sa s generálnou opravou kultúrneho domu, poufili sa finančné prostriedky vo výške 77 732 K s. Vo volebnom programe na roky 1981 a 1985 sa stanovili pre obec Kónská nasledovné úlohy: v akcii šZô ukončiť výstavbu domu smútku a dielni Obnova. Rekonštruovať priestory v kultúrnom dome. Obec Kónská sa v rámci spoločného MNV radila k najlepšie vybudovaným: mala celoobecný vodovod, úlohová budova MTM, vyhovujúcu budovu ZTM obchod s rozličným tovarom, predaj u mäsa, predaj u zeleniny a pohostinstvo. V obci sa vykonalo preísľovanie rodinných domov a pomenovanie ulíc. Pokračovali práce na akciách šZô: dom smútku, dielne pre podnik Obnova. Obidve stavby boli do konca roku 1982 ukončené a kolaudované. Pokračovali tiež práce na rekonštrukcii kultúrneho domu, neboli však ukončené pre nedostatok finančných prostriedkov. Občania a najmä mládež kultúrny dom veľmi postrádali, lebo nebola možnosť organizovať rôzne spoločenské podujatia a zábavy. Na údržbu verejného osvetlenia, úprav na cintoríne a opravu pokodeného mosta bolo poskytnuté 24 000 K s. Brigádnickou aktivitou občanov a mládeže upravili sa priestory pred obchodmi, čistil sa tok rieky.

V roku 1983 sa v Kónskej pokračovalo vo volebnom pláne.

Za 1: Odstraňovali sa nedostatky a nedorobky na Dome smútku. Bola inštalovaná umelecká výzdoba interiéru obradnej miestnosti a práce na elektroinštalácii v hodnote 44 835 K s. Objekt nebol odovzdaný do užívania.

Za 2.: Pokračovalo sa na adaptácii kultúrneho domu. Na práce bolo v roku 1983 poufíľých 95 975 K s.

Za 3.: Penetrácia MZ o 1750 m² za 38 750 K s.

Kultúrny život v obci zabezpečuje pobočka kultúrneho a spoločenského strediska v Raj. Tepliciach, ktorá poriada rôzne kultúrne podujatia v spolupráci s aktívom pre občianske záujmy. Pri príležitosti prvomájových osláv býva každoročne rozhlasové pásmo, ktoré pripravujú členovia občianskeho výboru v spolupráci so fľiakmi-koly.

Mládež Kónskej v predvečer prvého mája a oslobodenia našej vlasti sovietskou armádou započujú májové ohne. Celé okolie obce býva obkolesené vatrami pri ktorých znel spev, hra harmoník, odoznievala radosť mladej generácie. Každoročne býva posedenie s najstaršími spoluobčanmi s kultúrnym pásmom fľiakov. Aft vtedy si naši starkí uvedomili, fľe sa na nich nezabúda a stále sa s nimi počíta. SZf v príležitosti medzinárodného dňa fľien spoločne s členmi občianskeho výboru pripravujú celoobecné oslavy. V živote každého občana má svoje miesto aj naša škola. Je tomu 85 rokov čo bola postavená. Nedajú sa porovnať podmienky vtedy a dnes. Vedenie školy na čele so súdržkou Harantovou sa veľmi snaží vylepšiť učebné priestory. Škola má dve priestrané učebne, duffinu, knižnicu, kabinety. Okolie školy je veľmi pekne upravené, začo bola škola odmenená aj pochvalnými uznaním. V rokoch 1981 a 1982 vybuďovali sklad paliva. V lete 1986 sa začalo s prácami na vybudovanie sociálneho zariadenia. Na prácach sa zúčastňovali s. Maniak, s. Michálek, s. Harant starší, s. Harant mladší, s. Šurana. ZRPTM sa snaží veľmi pomáhať vedeniu školy. Pre deti poriadajú kultúrne podujatia i športové akcie v spolupráci so SZf, PO.

Rok 1986 sa niesol v znamení volieb do zastupiteľských orgánov. Prípravy boli v plnom prúde už od začiatku roku. V máji 1986 vrcholili prípravy na voľby. Celá obec i všetci občania slávnostne splnili svoju občiansku povinnosť. Zvolili všetkých poslancov národného výboru. Za našu obec to boli títo občania zvolení do MNV: s. Michálek Libor, Vrábek Anton, Štátník Ferdinand, Baránek Stanislav, Bollo Ján, Šmukliová Viera, Mišek Róbert.

Do ONV bol zvolený za náš obvod súdržník. Na zasadnutí občianskeho výboru boli rozdelené jednotlivé poslanecké obvody v obci Kónská.

Obvod . 1	VRÁBEL ANTON	od domu . 1	ó 65
Obvod . 2	MICHÁLEK LIBOR	od domu . 66	ó 140
Obvod . 3	OTNÍK FERDINAND	od domu . 141	ó 190
Obvod . 4	BARÁNEK STANISLAV	od domu . 191	ó 240
Obvod . 5	BOLLO JÁN	od domu . 241	ó 287
Obvod . 6	TKULI OVÁ VIERA	od domu . 288	ó 360
Obvod . 7	MECH RÓBERT	od domu . 361	ó 441

Nový obdiansky výbor zaal plni volebný program s vyou náro nos ou k sebe samým i jednotlivým obanom. Sami si dali pofiadavku na doplnenie volebného programu. Medzi tieto patrí plynifikácia ulice 30. apríla ím sa vylepí flivotné prostredie, vybudovanie chodníka po ulici v starej asti obce pre lepíu bezpečnosť chodcov. alie pofiadavky: Vybudovanie kanalizácie od miestneho pohostinstva.

Zaistenie plechového skladu za úelom prechodného uskladnenia bômb na propan ó butan.

Vybudovanie areálu zdravia ó ihriská

Rozírenie vodovodu ó Pafite

Zriadenie autobusovej zastávky na hornom konci

Pred ílenie verejného osvetlenia

Oprava mostu na hornom konci

Zabezpeenie kanálových flabov pre dokon íenie úprav priekop.

Tieto pofiadavky sú dôkazom vysokej zodpovednosti obdianskeho výboru vo i svojim spoluobanom.

Jedným z hlavných bodov volebného programu bolo oplatenie cintorína. 27. septembra 1986 sa zaali práce na likvidovaní starého oplatenia, kl ívanie krov a stromov, ktoré pôsobili neesteticky. Do prác sa zapojili zlofkky SZDrobnochovate ov, Pofiarnej ochrany i jednotliví obania. Neskôr sa zaali kopa základy a betónova . Práca pokraovala rýchlym tempom.

Jese roku 1986 bola dlhá a v-etky úlohy boli naas splnené. Dom smútku zaal v novembri 1986 plni svoju funkciu, napriek mnohým afkostiam. Naích obanov bolo treba pripravi na obdianske potrebné obrady nako ko sme v silne zakorenenom cirkevnom regióne. Nastala zima, silná a krutá roku 1986.

Kronikárkou naej obce som sa stala v roku 1991. Mojou snahou bude, aby som zachytila flivot naej obce a odovzdala tak budúcim generáciám obraz flivota, ktorý podlieha neustálym premenám a zákonitostiam. Volám sa Eva Maniaková, rodená Malinovská. Po maturite na gymnáziu v íiline som pokraovala v-túdiu na knihovnickej íkole v Bratislave. Po vy-tudovaní som pracovala v Okresnej Knifnici v íiline a neskoríe v knifnici v naej obci a v Kamennej Porube. Od roku 1987 som obyvateľkou obce, lebo som sa vydala za obana z Kanskej.

Kronikár: rodená: Malinovská ó vydatá: Maniaková Eva
Narodená: 3. januára 1968 v íiline

Po novembrových udalostiach roku 1989 sa rok 1990 niesol v naej obci v znamení volieb. V naej obci sa slobodné vo by uskuto íili v d och 8. júna a 9. júna 1990. Vo by boli pre vä íinu obyvateľov prvé slobodné po 54 rokov, ke sme mohli bez obáv vyjadri svoje politické presved íenie. Vo by prebehli bez incidentov,, ale v napätí sme íkali na výsledky. Výsledky volieb spracovala miestna volebná komisia v Kanskej:

1. Strana slobody:	41 hlasov
2. Demokratická strana:	42 hlasov
3. eskoslov. strana socialistická:	1 hlas
4. Hnutie za eskoslov. slobodu:	-
5. Verejnosc proti násiliu:	592 hlasov
6. Slobodný blok:	2 hlasy
7. Koalícia V-e udskej demokrat. strany:	3 hlasy
8. KS :	87 hlasov
9. Spojenectvo po nohospodárov a vidieka:	3 hlasy
10. Ma arské kres anskodemokrat. hnutie:	-
11. Rómovia (Strana demokrat. únie Rómov):	-
12. Slov. národná strana:	520 hlasov
13. Kres anskodemokratické hnutie:	975 hlasov
14. Strana zelených:	28 hlasov
15. Hnutie eskoslov. porozumenia:	11 hlasov
16. Sociálna demokracia:	19 hlasov

Podobne významnou udalosťou boli vo by v na-jej obci do orgánov samosprávy. Termín volieb 23. a 24. novembra 1990. Predvolebná kampa vrcholila predstavovaním kandidátov. V Konskej sme volili v dvoch volebných obvodoch. Zvolení boli títo poslanci:

I. Obvod:		II. obvod	
er anský Ján	235 hlasov	Maniak Karol	214 hlasov
urana Pavol	168 hlasov	Bollo Justin	162 hlasov
Hodás Ján	161 hlasov	Zá Ján	137 hlasov
Hudek Ján	117 hlasov	Práznovec Ivan	134 hlasov
Janura Ľeľan	117 hlasov	Stranianek Bohu-	121 hlasov
Gab ík Cyril	114 hlasov	Hodás Ľeľan	109 hlasov
Sliviaková Emília	106 hlasov	Ková ová Mária	98 hlasov
		Personová Anna	96 hlasov

Na funkciu starostu boli -tyria kandidáti:

Franti-ek Maniak 263 hlasov, Ivan Práznovec 243 hlasov, Libor Michálek 72 hlasov a Ján Janura 44 hlasov.

Zvolený starosta Franti-ek Maniak a noví poslanci sa zaviazali svojou prácou uspokojova potreby ob anov na-jej obce, hospodársky ju stabilizova a ekonomicky povznies .

V al-ích mesiacoch tohto roku nastal as prípravy pre úspe-né zvládnutie vytý ených úloh. Ob ania veria v svojich nových poslancov i starostovi, ktorým odovzdali svoju dôveru. Ve erami diskutujú ob ania o tom, o ich o akáva a rozmý- ajú, ako by mohli získa spä pozemky, ktoré im kedysi odobrali do JRD Zbý ov.

Rok sa zav -il a o akávame, o nám prinesie nastávajúci rok 1991.

Nastal rok 1991. Na-a obec sa stala v tomto roku samostatnou obcou. V na-jej obci to bol rok plný zmien. Obecný úrad za al svoju innos od 2. januára 1991 na ele so starostom p. Franti-kom Maniakom, administratívnu pracovní kou Tabakovou Jozefou a kultúrnou pracovní kou Maniakovou Evou.

Obecné zastupite stvo zriadilo:

1. Obecnú radu
2. Komisie: šFinan ná a správy obecného majetku
šVýstavby a územného plánovania

šKultúry, mládeže a športu
šObchodu a služieb
šPo nohospodárstva a lesného hospodárstva
šOchranu verejného poriadku

Obecné zastupiteľstvo volilo:

1. Zástupcu starostu obce: Práznovca Ivana
2. členov obecného zastupiteľstva: Práznovec Ivan
Maniak Karol
Bollo Justín
Straniak Bohuš
Kováčková Mária
3. Predsedov komisií:
šFinančná správa obecného majetku: Hodás Ľudovik
šVýstavby a územného plánovania: Šeranský Ján
šKultúry, mládeže a športu: Personová Anna
šObchodu a služieb: Janura Ľudovik
šPo nohosp. a lesného hosp. : Hodás Ján
šOchranu verejného poriadku: Gabčík Cyril
4. členov komisií:
šFinančná správa obecného majetku: Janura Ján
Vdovičková Olga
šVýstavby a územného plánovania: Brodčan Miroslav
Baránek Vladimír
šKultúry, mládeže a športu: Zá Ján
Hudek Ján
šObchodu a služieb: Slviaková Emília
Hodás Miroslav
šPo nohosp. a lesného hosp. : Šurana Pavol
Kováč Ján
šOchranu verejného poriadku: Šurana Vladimír
Práznovec Peter

Obecné zastupiteľstvo volilo:

- do funkcie hlavného kontrolóra: Baránka Vojtecha

Kataster obce Kónská patrila do r. 1991 pod správu JRD-Zorníka v Zbýkove. Po nadobudnutí účinnosti zákonov o vrátení pozemkov občanmi na obec predkladajú žiadosti na vrátenie po nohospodárskej pôdy. V priebehu vybavovania vzniká medzi občanmi nervozita, ba i nepriateľstvo kvôli pozemkom, tak ako kedysi v dávnej minulosti. Obecný úrad so svojimi zastupiteľstvom začína vylepšovať pre svojich občanov životné prostredie v obci. Odstraňujú sa divoké skládky, vyčistenie potoka jeho okolia, výrez kríkov okolo rieky, oprava a náter lávok, zatravnovanie plôch, oplotenie bývalých smetísk pri Kuneradke, úprava okolia obecného studne, vybudovanie plynovodu a ústie regulačnej stanice plynu, oprava a náter rozhlasu, vyasfaltovanie ulice 30. apríla, vybudovanie miestneho trhoviska. Previedla sa rekonštrukcia budovy Obecného úradu, plynifikácia, obklad zasaďníka, zriadenie

videoklubu s videom a televízorom. Pre sociálne odkázaných občanov a dôchodcov sa zriadila jedáleň s podávaním stravy. Na základe delimitácie majetku obcí Rajecké Teplice a Kanská bol obecným zastupiteľstvom schválený obecný podnik s nasledovnými činnosťami: výroba betónu, bet. Výrobkov, stavebné práce a autodoprava.

V tomto roku bola taktiež cirkvi vrátená budova kultúrneho domu, ktorá bola rekonštruovaná a dostavaná v celkovom náklade 470 000 Kč bez poľadovania náhrady pôvodnému vlastníkovi: Farskému úradu v Kanskej. V predchádzajúcich rokoch sa zaslúžili o výstavbu fary, opravu kostola p. farár Danihel Peter a Noga Jozef. Na ich snáhlivú prácu pokračoval p. farár Vallo Ján. Občania sú spokojní, majú pekný kostol i faru.

V tomto roku začína oživenie i kultúrnej činnosti pre mládež a občanov. Zriadenie videoklubu, premietanie filmov, v zimnom období organizovanie cvičenia pre dievčatá a ženy, pokračuje sa vo zveľadení knihovníckej činnosti v knižnici. Táto činnosť je doplnená rôznymi akciami pre mládež a starých občanov: medzinárodný deň detí, posedenie s najstaršími občanmi, príchod Mikuláša a detský karneval.

V našej kronike zaznamenávame udalosti zo života obce, aby sme budúcim generáciám zanechali vedomosti o tom, akými starosťami, zmenami a radosťami žijú občania. Ide hlavne o veľké historické premeny v roku 1989, neustálu snahu o zveľadenie obce v prospech občanov.

V tomto roku 1992 činnosť Obecného úradu nepokračuje v skrátovaní životného prostredia a pokračuje výsadbou verejnej zelene v centre okolo kostola, autobusovej zastávky, pred farou, predajňou potravín a Jednota. Budujú sa chodníky pre pešiu zónu.

Dlhé roky, a doteraz občanom slúžila stará pumpa na ručnú obsluhu, zabudovaná v strede obce neďaleko kostola. V novom pláne vybudovania centra pumpa prestala byť funkčná, je zabetónovaná a okolo nej sú vysadené ozdobné kríky. Na tomto námestí sa vyrástla nová súkromná pekáreň s obchodom a objektom pohostinstva, taktiež aj súkromný obchod s potravinami a zeleninou. Dokončený bol most cez rieku Kanka. Smerom na horný koniec pokračujú práce na plynifikácii obce. Sociálne odkázaní a starí ľudia sú veľmi spokojní s vývarovou stravou a oraz viac sa ich prihlasuje. Cintorín a miesto odpadku nezostalo nepovymnuté a vylepšil sa tu prístup, vybudovali sa schody a chodník smerom k domu smútku. Po nadobudnutí svojich pozemkov sa občania snažia vypestovať čo najviac poľnohospodárskych produktov, pretože ceny potravín, zeleniny stále stúpajú. Mnohí gazdovia si zakupujú kravy, kozy, aby mali pre rodinu lacnejšiu obživu.

Celkovo rok 1992 bol poznačený usilovnosťou a snahou našich občanov, aby sa im v obci žilo v budúcich rokoch dobre a spokojne.